

GNOSTİSİZM

Turgut Özgüney

Gnostisizm: Batınî bilgi (*içsel*).

Gnosis: Bilme, bilgi, tanıma.

Gnostik: Kendinin bilgisini bilenler anlamına gelir.

Gnosis hakikatin deneysel bilgisidir. Gnosis bir varoluş halidir. İçsel bir bilgidir. Dışarıdan bakınca anlaşılmaz.

Gnostik terimini ilk defa Pythagoras kullanmıştır. Atina’da Delph mabedinin alınlığına ‘*Gnothi Seaton*’, ‘*Kendini Tanı*’ diye yazdırmıştır. Sonra tilmizi (takipçisi) Parmenides kullanmıştır bu terimi ve genç Sokrates üzerinde büyük etkisi olmuştur. Parmenides M.Ö. 480 yılında yazdığı şiirde ‘*bilen bir insana Tanrıça’nın her yerde yol gösterdiğini*’ anlatır.

Gnosis tamamen kavram dışı olan hakikatin doğrudan doğruya mistik bir deneyimdir. Bilge Pythagoras şöyle söyler: “*Biz bilgi ile ilgilenmiyoruz. Biz gerçek deneyimlerle ilgileniyoruz. Yaşayıp deneyimlenmediği sürece hiçbir bilgi, bilgi değildir. Bilgi deneyimdir.*”

Gnostikler, Gnosis ya da mistik bilgiyi deneyimleyenlerin birer ‘*Christ*’ haline geleceğini söylüyorlardı. ‘*Christ*’ her insanın içinde gizil olarak bulunan evrensel bilgisidir.

Gnostisizm, Mısır İskenderiyesi’nde M.S. 100–200 yıllarında ruhsal felsefe ekolünün kurucusu Clement tarafından kurulmuştur.

Gnostik Bilgeler:

Clement (M.S. 150–215): Kendini bilmek tüm eğitimlerin en büyüğüdür. Çünkü bir insan kendini bildiğinde Tanrı’yı bilir. Gerçek Gnostik Tanrı’yı bilendir. İman temeldir. Gnosis onun üzerine kurulur. Gnosis sayesinde insan mükemmelleşir. Çünkü bilmek, inanmaktan üstündür.

Carpocrates (M.S. 210): Ruh yaşamın her zevkini tatmalıdır. Böylece bu dünyadan ayrıldığında, hiçbir bakımdan eksik olmamalıdır. ‘*Özgürlük*’ bu dünyada iken kazanılmalıdır. ‘*Ölümsüzlük*’ cennete gitme hakkı değildir. Gerçek kimliğimizin ‘*şimdi ve burada*’ farkına varılmasıdır.

Carpocrates kendilerinin ‘*iman ve sevgi*’ yolu ile kurtulduklarını açıklar. Hiçbir şey kendinden ‘*iyi ve kötü*’ değildir. Gelenekler bunları iyi ya da kötü sayar.

Valentinus (M.S. 100–170): Gnostik şairidir. ‘*Hakikat İncili*’nin yazarıdır. Roma kilisesi tarafından heretik olarak damgalanmıştır. Valentinus Yahudilerin tanrısı Yehova’yı, Platon’un mimar tanrısı Demiurgos ile özdeşleştirir. Yehova’nın gerçek tanrı değil ikincil bir tanrısal

varlık olduğunu belirtir. Eski Ahit'te Yehova şöyle söyler: “Ben kıskanç bir tanrım ve benden başka hiçbir tanrı yoktur.” Gnostik metinlerde Yehova, annesi Sophia tarafından azarlanır. Sophia şöyle söyler: “Sen birincil tanrı değilsin. Yukarıda her şeyin tanrısı ilk insan var.”

Basilides (M.S. 117): “İsa'nın çarmıha gerildiğine inananlar hâlâ Yahudilerin tanrısına tutsaktır. Bunu reddedenler kurtulmuşlardır.” Basilides bir İncil ve 24 kitap yazdı. Hepsisi kayboldu. Roma kilisesi tarafından heretik olarak damgalandı ve unutturuldu.

Hakiki gnostik, 'Daemon'un aslında 'evrenin tek ruhu', her birimizin içinde bulunan 'bilinç' olduğunu keşfeder. Kendinin bilgisine varmış olanlar, kim olduklarını keşfettiklerinde Tanrı'yı keşfetmiş olurlar. Pagan gnostikler her şeyde ortak 'bilinç' olarak bulunan 'Tanrı'nın tek bilinci' fikrini 'kral' imgesiyle sunarlar. Kral benliğin evrensel sembolüdür. Hıristiyanlar bu pagan imgesini alarak 'Christ' imgesini yaratmışlardır.

Gnostik Ruhsallığın Amacı:

İnsanın özgürleşmesidir. Gnosis'i gerçekleştirmiş bireylere 'bilenler' adı verilir.

Dünya Ruhsallığı:

Gnostisizm ve Literalizm olarak iki farklı gruba ayrılır. Gnostikler özgür ruhlardır. Bir dine taraftar kazandırma amaçları yoktur. Topluluğu değil kendi yüreklerinin sesini izlerler. Literalistler hakikatin sadece sözcükler olduğuna inanırlar.